

החפירות בשמרון בשנת תרצ"ב / Excavations at Samaria in 1932

Author(s): ל. סוקניק and E. L. Sukenik

Source: *Bulletin of the Jewish Palestine Exploration Society* / ידיעות החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, Vol. א‎, No. א‎' (ניסן תרצ"ג), pp. 22-23

Published by: Israel Exploration Society

Stable URL: <http://www.jstor.com/stable/23721685>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Israel Exploration Society is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Bulletin of the Jewish Palestine Exploration Society* / ידיעות החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה

החפירות בשמרון בשנת תרצ"ב

בשנה זו היו למשלחת המאוחדת של האוניברסיטה של הרוורד, האוניברסיטה העברית, הקרן האנגלית לחקירת א"י וביה"ס הבריטי לארכיאולוגיה בירושלים שתי עונות של חפירה: בסתיו ובאביב. עונת הסתיו, הקצרה, נמשכה רק במשך חודש נובמבר 1931. לעומת זאת נמשכה עונת האביב מאמצע אפריל עד סוף יוני 1932. במשך העונה הראשונה עסקנו בעיקר בחקירת החלק המערבי של הגורן, שהיה שטח של הפורום בתקופת הורדוס ואחריו. במקום זה נמצאו עוד חלקים של הסטיו שהקיף את הפורום מארבע רוחותיו. עדיין מצאנו במקומם כמה מבסיסי העמודים וכמו"כ חלקים מקירות הסטיו. הוספה חשובה לידיעת בנין העיר סבסטי מימות הורדוס היתה מציאת אמת-המים שעברה מתחת לסטיו הדרומי של הפורום. אמת-מים זו היתה בנויה אבנים יפות ובחלקה התחתון היתה טוחה במלט. במקומות אחדים נמצאו בתקרתה פתחים שדרכם אפשר היה להכנס אליה לשם תיקון ובדיקה. יכולנו לעקוב אחרי מהלכה באורך של יותר ממאה מטרים עד לנקודה שהאמה פונה לדרום. יתכן שהמים היו מובאים לעיר מהמעין אשר ליד הכפר נקורה, כבימינו, וגם בימי הבינים, או אולי ממעינות יותר רחוקים הנמצאים ליד שכם, לפי האגדה המתהלכת בין אנשי הסביבה ההיא.

ליד השרידים מתקופת הורדוס ואחריה נמצא ג"כ המשך החומה הישראלית. גלינו בעונה הראשונה מתחת לרחוב מרוצף מהתקופה הרומאית האחרונה. להשערנו שבנקודה זו נמצא גם שער בחומת העיר, שהיה מוגן על ידי המגדל הגדול היוצא במקום זה מתוך החומה, לא מצאנו הוכחות מספיקות, אם גם אין הוכחה כנגדה מפני מיעוט השרידים שנשארו במקום זה מהתקופה הקדומה. גם קבר אחד מהתקופה הרומאית גלינו בעונה זו מזרחה לכפר, ליד הדרך העתיקה לשכם. קבר זה היה בחלקו חצוב מתוך הסלע ובחלקו בנוי והכיל חצר ושני חדרים. בתוך החדרים המקומרים נמצאו כוכים ובהם ארונות אבן. מתוך התכשיטים השונים וכלי החרס שנגלו בארונות ובחדרים חושבים אנו ליחסו למאה השנייה או השלישית לאחר סה"נ.

חשובה בתוצאותיה היתה עונת האביב. המשכנו בעונה זו לעקוב אחרי בית-המלך והחומה, שהקיפה אותו מצד דרום. בנקודות אחדות מצאנו עדיין במקומם חלקים גדולים של הבנינים הקדומים מתקופת מלכי ישראל. שרידים אלה, ככל הבנינים שמאותה תקופה, מצטיינים במלאכתם ומראים על הדרגה הגבוהה של התרבות החמרית שהגיעה אליה ממלכת ישראל מימות עמרי ואילך. כפי שהוכיחו חפירותינו בעונה זו השתרע בית-המלך ממערב למזרח באורך של 240 מ. בערך, ואולם עדיין לא הגענו לקצהו המזרחי. לפי זה יוצא שבית-

המלך תפס כמעט את כל פסגת הר שמרון. המשכנו כמו"כ את חפירותינו בצד צפון של ההר וגלינו את המשך התאים, שהקיפו מצד מערב ומצד צפון את בית-המלך. בתוך שטח בית-המלך מצד זה פנימה מצאנו את לוחות השן שנתפרסמו כבר בעולם ואין צורך לעמוד פה עליהם. מתקופת ישראל צריך עוד להזכיר אחת המערות מחוץ לעיר, שבה מצאנו אלפי חרסים מתקופת ישראל וביניהם גם שתי כתובות חרות על גבי חרס.

במורד הצפוני של ההר גלינו את היסודות ואת חומות המשען של ההיכל, שבנה הורדוס לכבוד אוגוסטוס קיסר. היסודות האלה מראים את טיב הבניינים, שהורדוס בנה בימיו. כמו"כ נתגלו לנו בעונה זו שתי תקופות של בנייה באצטדיון הנמצא צפונית-מזרחית לכפר. כפי שנוכחנו בחפירתנו בעונה הראשונה, בשנת תרצ"א, שייכים מערכת העמודים והסטיו העומדים עוד כיום במקום זה לתקופה לא יותר קודמת מאשר סוף המאה ה'ב' לאחר ה'סה"נ. בצד מערב מצאנו אמנם קיר מצויר, שעוד נשתמרו בו כתבות וציורים שונים חרותים על הטיח שכיסה את הקירות שהיו מתקופה קודמת לאצטדיון זה. אולם רק בעונה האחרונה עלה בידינו למצוא שרידים רבים ממערכת העמודים והסטיו, חלקי האצטדיון הקודם שהוא, כנראה, מיני הורדוס. בשטח זה מצאנו גם פסלים אחדים משיש, ביניהם פסל כמעט שלם של ה"בתולה" (Kore). כתבות אחדות שמצאנו ביחד עם זה מראות עד כמה היה פולחן ה"בתולה" נפוץ בסבסטי. גם שרידים חשובים מתקופות אחרות נגלו בעונה זו.

חושבים אנו לחדש את חפירותינו באביב הבא. לפי האמצעים העומדים לרשותנו תהיה עונת האביב, כנראה, האחרונה לחפירות המשלחת המאוחדת בשמרון. א. ל. סוקניק

החפירות בתל בית מְרָסָם (קרית ספר) בשנת תרצ"ב

משנת 1926 חופרת בתל בית מרסם משלחת מטעם בית הספר האמריקאי לחקירת המזרח ו-Xenia Theological Seminary, בהנהלת הפרופ. ו. פ. אולבריס וד"ר מ. ג. קיל. עוד בשלש העונות הראשונות (1926, 1928 ו-1930) נחפר באופן שטתי חלק חשוב של התל ונחקרו שכבותיו השונות, שמהן התחנתונה (J) שייכת לסוף תקופת הברונזה הקדומה (המאות הכ"ג-כ"א לפני ספה"נ) והעליונה (A) לתקופת מלכי יהודה.

בעונה הרביעית (יוני עד אוגוסט 1932) המשיכו החופרים את נקוי השטח בחלקו הדרומי-המזרחי של התל (1500 ממ"ר), בו הגיעו עוד בעונה הקודמת עד לשכבה D (סוף תקופת הֶקְסוֹסִים וראשית תקופת שלטון המצרים בא"י). בקיץ שעבר נוקה כל השטח עד הסלע. נחפר כמו כן שטח חדש בצפון-מערב.